

UWAŻAM, ŻE A...

Czyli dowodzenie, sprawdzanie i wyjaśnianie

Na rozgrzewkę...

Proszę w grupach podać intuicyjne definicje słów:

- 1) Dowodzenie
- 2) Sprawdzanie
- 3) Wyjaśnianie

*Warto zwrócić uwagę na miejsce zdania
podlegającego jednej z tych czynności wobec wiedzy,
którą posiadamy...*

DOWODZENIE

„jest czynnością myślową polegającą na tym, iż uważając pewne zdanie za wątpliwe szukamy dlań racji wśród zdań poprzednio uznanych za prawdziwe, by z prawdziwości owej racji wnioskować o prawdziwości owego pierwszego zdania”

(Ziemiński 1997)

WIEDZA

The diagram consists of a large light green rectangle with a dark green border. Inside this rectangle, on the left, is a smaller light green rectangle with the word 'WIEDZA' centered inside. On the right side of the large rectangle is a light green oval with a dark green border, containing the words 'ZDANIE DOWODZONE' centered inside. A thick orange arrow points from the oval towards the 'WIEDZA' rectangle.

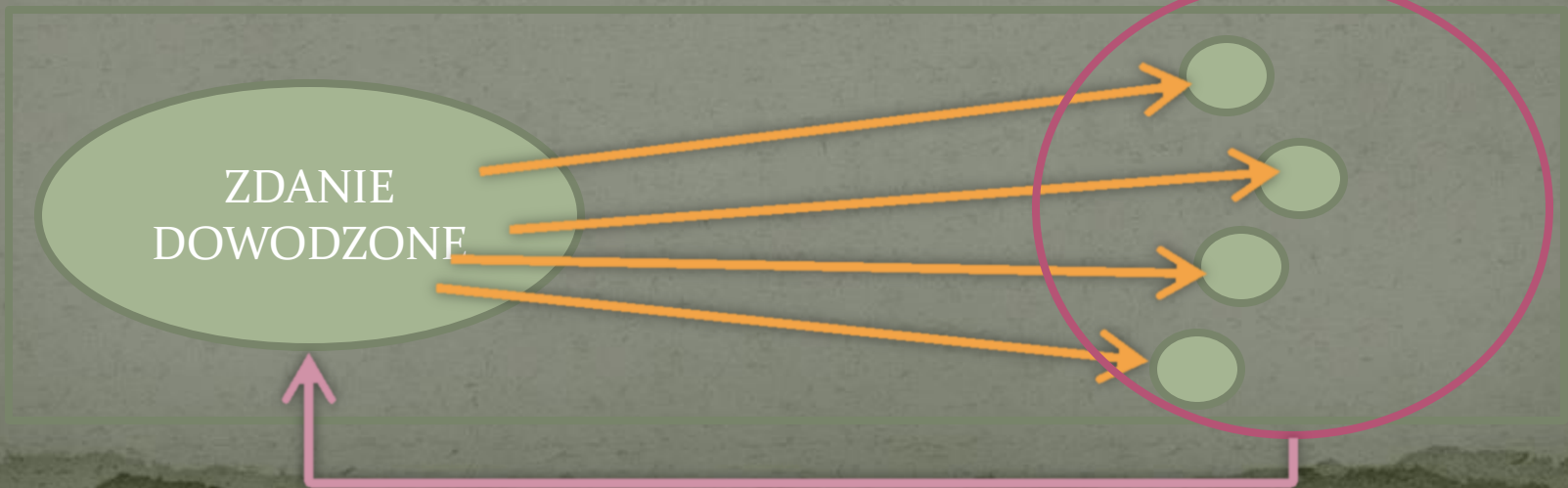
ZDANIE
DOWODZONE

SPRAWDZANIE

„jest to czynność myślowa, która polega na tym, iż uważając pewne zdanie za wątpliwe, szukamy jego następstw, by z ich prawdziwości wnosić o prawdopodobieństwie owego wątpliwego zdania albo o z fałszywości następstwa wnosić o fałszywości owego pierwszego zdania”

(Ziemiński 1997)

SPRAWDZANIE

⇒ WERYFIKACJA:

- ⇒ szukamy zdań, z których koniunkcji wynika nasza hipoteza
- ⇒ Potwierdzamy każde z tych zdań empirycznie

⇒ FALSZYFIKACJA:

- ⇒ Wybieramy zdania obserwacyjne wynikające z koniunkcji sprawdzanej hipotezy i fragmentu naszej wiedzy (takie, że gdy usuniemy którykolwiek człon, to koniunkcja nie zajdzie)
- ⇒ Sprawdzamy zdania obserwacyjne
- ⇒ Min. 1 fałszywe – odrzucamy hipotezę
- ⇒ Wszystkie prawdziwe – uznajemy hipotezę za prawdopodobną

WYJAŚNIANIE

„jest to czynność myślowa polegająca na wskazaniu racji dla zdania, które stwierdziliśmy”

(Ziemiński 1997)

„... Felek nie wiedział, czy o tak późnej godzinie zastanie jeszcze Hankę w pracowni. Zobaczył, że okno pracowni jest ciemne, więc nie wchodził nawet na górę pewien, że Hanka już wyszła...”

(Ziembiński 1997)

„...Tłum gapiów otaczał człowieka, który tarzał się po chodniku. Zofia nie rozumiejąc w pierwszej chwili, co się stało, nachyliła się nad nim. Poczowała silny zapach alkoholu. „Spił się” – pomyślała z obrzydzeniem...”

(Ziemiński 1997)

„... Miał wątpliwości, czy Hanka myślała kiedyś o nim. Przepomniął sobie jednak jej częste i serdeczne listy z okresu kiedy był na obozie treningowym i wątpliwości się rozwiały...”

(Ziemiński 1997)

„Kobielski wiedział, że jeśli to była grudka siarki, paliłaby się niebieskawym płomieniem. Zeskrobał więc ostrożnie scyzorykiem trochę kruchej substancji i przytknął do niej zapaloną zapałkę: płomyk zabarwił się na niebiesko. Wzmocniło to jego pierwszy domysł, iż ma do czynienia z siarką, poszedł więc do dyżurnego chemika, by upewnić się w swych podejrzeniach...”

(Ziemiński 1997)

NIEPOROZUMIENIA

PODCZAS PRZESŁUCHANIA

Policjant: Czy ukradł Pan ten samochód?

Podejrzany: Od razu ukradł! Pożyczyłem tylko na trochę.

Policjant: A czy właściciel wiedział, że go Pan pożyczą i wyrażał na to zgodę?

Podejrzany: Nie no, aż tak to nie. No wziąłem go na trochę, ale chciałem oddać.

Policjant: Czyli wziął Pan samochód bez zgody właściciela, innymi słowy – ukradł go Pan.

Podejrzany: No przecież mówię, że nie ukradłem, tylko pożyczyłem

...

PYTANIE: Dlaczego policjant i podejrzany nie mogą się dogadać?

MAŁA RETROSPEKCJA

- Na czym polega błąd ekwiwokacji?
- Co jest potrzebne, aby go uniknąć?

BUDOWA DEFINICJI

- definiendum – wyraz definiowany
- zwrot łączący
- definiens – wyjaśnienie wyrazu definiującego

JAK DEFINIOWAĆ?

- 1) DEFINICJA KLASYCZNA (RÓWNOWARTOŚCIOWA):
  - 1) Definiuj przez rodzaj do którego należy przedmiot definicji
  - 2) Ogranicz przez podanie różnicy gatunkowej – cechy charakterystycznej tylko dla przedmiotu definiowanego
- 2) DEFINICJA PRZEZ POSTULATY:
  - 1) Umieść definiowany wyraz w jednym lub kilku zdaniach:
    - 1) We wszystkich zdaniach używaj słowa w ten sam sposób
    - 2) Nie dopuszczaj kilku możliwych znaczeń
  - 2) Na podstawie tych zdań inni domyślają się jakie znaczenie nadajemy danemu wyrazowi
    - *używamy gdy definicja klasyczna byłaby zbyt skomplikowana*

BŁĘDY W DEFINIOWANIU

1. Ingotum per ignotum – nieznanne przez nieznanne:
  1. Wyjaśnianie jednego pojęcia przy pomocy innych, również niezrozumiałych pojęć
  2. Niedostosowanie części definiującej do poziomu wiedzy odbiorcy
2. Idem per idem – to samo przez to samo – błędne koło
  1. *Błędne koło bezpośrednie* – wyraz definiowany pojawia się w części definiującej
  2. *Błędne koło pośrednie* – wyraz A definiujemy przy pomocy wyrazu B, zaś wyraz B przy pomocy wyrazu C, a wyraz C przy pomocy wyrazu A

BŁĘDY W DEFINIOWANIU

Dot. definicji sprawozdawczych:

1. Zbyt szeroka definicja:

1. Definiens obejmuje więcej przedmiotów/zjawisk niż definiendum
2. *Upraszczając:* Definicja jest za mało dokładna

2. Definicja zbyt wąska:

1. Definiens obejmuje mniej przedmiotów niż definiendum
2. Definiens jest nazwą podrzędną w stosunku do definiendum
3. *Upraszczając:* definicja jest zbyt ostra.

RODZAJE DEFINICJI (*funkcjonalne*)

- ⇒ DEFINICJA SPRAWOZDAWCZA:
„definicja, która wskazuje jakie znaczenie dotychczas miał wyraz w danym języku”
- ⇒ DEFINICJA PROJEKTUJĄCA:
„wskazuje, jak ktoś w przyszłości będzie używał danego słowa”
  - ⇒ DEFINICJA KONSTRUKCYJNA:
„Ustala znaczenie pewnego wyrazu zupełnie nie licząc się z jego dotychczasowym znaczeniem”
  - ⇒ DEFINICJA REGULUJĄCA:
Ustala na przyszłość wyraźne znaczenie danego wyrazu, licząc się z dotychczasowym, niedostatecznie określonym znaczeniem tego wyrazu”

(Ziemiński 1997)

ZASADY

Dwie tury na zmianę:

- 1) Tura definicji
- 2) Tura błędów

Przebieg rozgrywki:

- 1) Każdy zespół podaje definiendum i odpowiednie do tury – rodzaj definicji lub rodzaj błędu (zespół A)
- 2) Podaje o jedno w prawo – zespół, który otrzymał zadanie - wykonuje je (zespół B)
- 3) Zespoły po kolei odczytują wyniki swojej pracy – zadaniem ostatniego zespołu jest odgadnięcie co było w oryginalnym poleceniu (zespół C)

ZASADY

PUNKTACJA:

- 1) Dla zespołu B – za prawidłowe wykonanie zadania – 2 pkt.
- 2) Dla zespołu C – za prawidłowe odgadnięcie – 1 punkt

Wniosek: w ciągu jednej tury każdy zespół może zdobyć 3 punkty.

NAGRODA:

W myśl zasady odpowiedzialności zbiorowej – członkowie każdego zespołu, który otrzyma min. $(n-2)$ punktów, otrzymują zaliczenie z tego działu.

N – ilość rund, która została rozegrana

PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ

- ⇒ Kolokwium za dwa tygodnie (21.01.10)
- ⇒ Wyniki na stronie
- ⇒ Wpisy na dyżurze w środę, 27.01.10

Bibliografia:

Z. Ziemiński: „Logika praktyczna”, Wydawnictwo
Naukowe PWN, Warszawa 1997